

Velkommen Syria

SPØRSMÅL OG SVAR #VELKOMMENSYRIA

Hvorfor har Amnesty en kampanje for flyktninger fra Syria?

Ikke siden 2. verdenskrig har verden stått ovenfor en så enorm humanitær krise som den vi i dag er vitne til som følge av krigen i Syria. Over 7,6 millioner syrere er flyktning i eget land, og 11 millioner mennesker i Syria har akutt behov for humanitær hjelp. Mer enn 4 millioner mennesker har flyktet fra Syria, og 95 % av disse befinner seg i Syrias naboland.

Norge bidrar med betydelig økonomisk støtte til blant annet flyktningleirene i Libanon og Jordan. Dette er viktig og bra. Men, det enormt store antallet flyktninger som har kommet til Syrias naboland gjør at det ikke er tilstrekkelig å bare bidra med finansiell støtte der ute. Det er nå mer enn 1,6 millioner syriske flyktninger i Tyrkia (det er mer enn 40 % av alle syriske flyktninger), i Libanon er hver fjerde innbygger en flyktning fra Syria, og i Jordan utgjør flyktningene 10 % av landets innbyggere.

Flyktningmottaket i Syrias naboland kneler, og deres samfunn har for lengst sprengt kapasiteten for hvor mange flyktninger de kan håndtere. Syrias naboland og UNHCR har derfor gjentatte ganger bedt Norge og resten av verden om å ta i mot flere flyktninger. Libanons statsminister Najib Mikati bønnfaller det det internasjonale samfunnet om å ta medansvar: *«Dere må være proaktive og forhindre at vårt lille land kollapser under byrden av å bære et kolossalt ansvar alene.»*

Så langt har de ikke fått noe gehør for sin bønn.

Amnesty mener at Norge, i likhet med andre land, har et ansvar for å ta i mot flere syriske flyktninger slik at ikke Syrias naboland blir stående alene med ansvaret for flyktningene.

Det internasjonale beskyttelsesregimet for flyktninger legger særlig vekt på viktigheten av internasjonal byrde- og ansvarsfordeling for å unngå de negative konsekvenser en masseflyktningstrøm ville kunne ha på mottakerland. Dette er nedfelt i Flyktningkonvensjonen.

I henhold til FNs Charter og relevante resolusjoner vedtatt av FNs generalforsamling er det internasjonale samfunnet forpliktet til å bidra med humanitær hjelp og samarbeid i krisesituasjoner. Dette inkluderer hjelp til og gjenbosetting av flyktninger.

Stilt ovenfor denne ekstraordinære humanitære krisen bør regjering og storting ta i et krafttak og sørge for at norske kommuner og helsevesen tilføres de nødvendige økonomiske midler for at Norge kan ta i mot minst 5000 syriske kvoteflyktninger.

Hvorfor arbeider Amnesty International med flyktninger?

Amnesty er verdens største menneskerettighetsorganisasjon og vi står opp for de som får sine rettigheter krenket.

Aldri har så mange mennesker vært på flukt fra krig og konflikt, forfølgelse, og sosial og økonomisk nød. Deres grunnleggende menneskerettigheter som retten til liv, ytrings- og religionsfrihet, rent drikkevann og helsehjelp krenkes, likeså retten til frihet fra tortur og umenneskelig behandling. For

mennesker som må flykte fra sitt eget land er det en menneskerett å kunne søke asyl i et annet land. Vi ser at det stadig blir vanskeligere for mennesker på flukt å klare å komme seg til Europa på en trygg og lovlig måte for å søke om beskyttelse, fordi Norge og andre land gjør dette stadig vanskeligere. Dette fører til at svært mange legger ut på livsfarlige reiser for å forsøke å komme til Europa, og at mange dør undeveis.

Hva sier menneskerettighetene om flyktninger?

Verdenserklæringen om menneskerettigheter:

Artikkel 25.1: Enhver har rett til en levestandard som er tilstrekkelig for hans og hans families helse og velvære og som omfatter mat, klær, bolig og helseomsorg og nødvendige sosiale ytelser (...).

Artikkel 28: Enhver har krav på en sosial og internasjonal orden som fullt ut kan virkeliggjøre de rettigheter og friheter som er nevnt i denne erklæringen.

Flyktningkonvensjonen:

Allerede i konvensjonens innledning fremheves det at

«..innrømmelse av asyl (beskyttelse) kan påføre visse land uforholdsmessig store byrder, og at en tilfredsstillende løsning av et problem, hvis internasjonale natur og omfang er anerkjent av de Forente Nasjoner, derfor ikke kan oppnås uten gjennom internasjonalt samarbeid, som uttrykker ønsket om at alle stater, i erkjennelse av flyktningproblemets sosiale og humanitære karakter, vil gjøre alt som står i deres makt for å hindre at dette problem fremkaller et spent forhold statene imellom, som tar til etterretning at de Forente Nasjoners Høykommissær for Flyktninger har fått i oppgave å føre tilsyn med anvendelsen av de internasjonale overenskomster om flyktnings beskyttelse, og som erkjenner at en effektiv koordinering av de tiltak som treffes for å løse dette problemet vil avhenge av statenes samarbeid med høykommissæren.»

Behovet for en byrdefordeling for å ivareta flyktnings rettigheter er nedfelt i flere av UNHCRs dokumenter, deriblant The Executive Committee of the UNHCR Programme Conclusion 22 (XXXII) fra 1981 som handler om beskyttelse av asylsøkere i situasjoner med masseflukt av mennesker:

Masseflukt kan føre til en urettferdig stor byrde for enkelte land, og en tilfredsstillende løsning kan kun oppnås ved internasjonalt samarbeid

Stater bør, innenfor rammen av internasjonal solidaritet og byrdefordeling, anvende alle nødvendige tiltak, når de blir bedt om det, til å bistå stater som har tatt i mot en massestrøm av flyktninger

I tillegg til den nevnte referansen i Flyktningkonvensjonen og UNHCRs presiseringer om nødvendigheten av internasjonalt samarbeid for å gi beskyttelse til mennesker på flukt, så er begrepet *byrdefordeling* nedfelt i en rekke regionale menneskerettighetsinstrumenter i for eksempel Afrika, Asia og Europa som omhandler flyktninger.

Er dette egentlig bare en kampanje for at Europa skal ta et større ansvar?

Amnesty utfordrer alle land som har gode forutsetninger for å ta et større ansvar og det inkluderer de rike Gulfstatene, Europa, USA, Canada, Argentina, Brasil, Uruguay, Chile, Australia, New Zealand og Japan. I alle disse landene krever Amnesty-medlemmer at deres regjeringer åpner opp for å ta i mot flere flyktninger fra Syria.

Amnesty utfordrer derfor ikke bare Europa. Vi legger også press på Gulf-statene som ennå ikke har tatt i mot en eneste syrisk flyktning. Amnesty mener at nettopp disse landene har gode forutsetninger for å bidra mer, ikke minst gitt økonomi, språk og mange felles kulturelle trekk.

Hva gjør Amnesty i sitt arbeid på Syria, er det kun et flyktningfokus?

I Syria-kampanjen har Amnesty fokus på situasjonen for de syriske flyktningene og at Norge og resten av verden må ta imot flere flyktninger slik at ikke Syrias naboland blir stående alene med ansvaret. Gjennom kampanjen ønsker vi å mobilisere alle våre medlemmer og aktivister. Amnesty er ute i felt og etterforsker og dokumenterer hva som skjer i Syria, og situasjonen i Syrias naboland.

I tillegg til kampanjen for de syriske flyktningene driver Amnesty lobbyarbeid for at krigen i Syria må komme på dagsorden i FNs sikkerhetsråd, at menneskene i Syria må få humanitær hjelp, og at de ansvarlige for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten under krigføringen i Syria må etterforskes og straffes

Er det ikke bedre å hjelpe flyktningene der de er?

I utgangspunktet er det mange gode grunner til å hjelpe flyktninger så nær deres hjemland som mulig. Det gjelder også for flyktningene fra Syria. De aller fleste flyktningene fra Syria oppholder seg i nabolandene, faktisk hele 95 % av alle som har flyktet fra krigen. Problemet for nabolandene er at deres egne samfunn kneler under byrden av å huse så mange flyktninger som det her er snakk om, nemlig 3.800.000 mennesker (pr jan 2015). I Libanon er nå hver fjerde innbygger en syrisk flyktning som trenger mat, vann, sanitær, skole, helse, tak over hodet og jobb. Det er lett å forstå at det betyr en voldsom belastning på alle deler av samfunnet. Myndighetene i Syrias naboland har derfor bønnfaldt det internasjonale samfunnet om å bidra mer, det samme gjør FNs høykommisær for flyktninger, UNHCR, som driver mottaket av flyktninger i disse landene. Det de ber om og det flyktningkonvensjonen krever, er to ting:

Gi økonomisk støtte til det humanitære arbeidet for flyktningene i nabolandene. Her svikter det internasjonale samfunnet i dag. FN har bare mottatt omtrent halvparten (54 %) av de midlene de trenger for å gi flyktningene mat, bolig og akutt helsehjelp. De har derfor måttet kutte i hjelpen til flyktningene flere ganger. Det skaper en voldsom desperasjon blant flyktningene og påvirker samtidig vertslandene i negativ retning – det blir enda vanskeligere å håndtere situasjonen. Derfor krever både Amnesty og alle de store internasjonale humanitære organisasjonene at det internasjonale samfunnet må bevilge de pengene som trengs. På dette området er Norge et foregangsland. Siden krigen startet i 2011 har Norge bidratt med 1,7 milliarder kroner til Syria og regionen, hvorav 1,3 milliarder av dette har gått til humanitær bistand og utviklingsbistand til Syria og nabolandene.

Ta i mot de mest sårbare av flyktningene fra Syria og gi dem trygghet og hjelp i et nytt hjemland. I praksis ber Amnesty, støttet av beregninger fra UNHCR, om at 10% av flyktningene i nabolandene, dvs 380.000 sårbare flyktninger blir bosatt i andre land innen utgangen av 2016. Her svikter det internasjonale samfunnet fullstendig, og Norge er ikke et foregangsland. De landene som går foran, er Sverige og Tyskland som til sammen har tatt i mot omtrent 100.000 flyktninger og asylsøkere fra Syria. Dette er grunnen til at Amnesty har startet den internasjonale kampanjen for å oppfordre en rekke land til å ta i mot flere flyktninger fra nabolandene til Syria. Det betyr alt for de som får en ny sjanse og det bidrar samtidig til å avlaste nabolandene, stabilisere situasjonen og vise solidaritet med land som gjør en ekstraordinær innsats nå.

Hvorfor skal ikke Dublin-avtalen også gjelde for syriske flyktninger?

Dublin-avtalen innbærer at en asylsøkers asylsøknad i utgangspunktet skal behandles i det første landet de ankommer til i Europa og som har undertegnet Dublin-avtalen. Dersom asylsøkeren reiser videre til et annet europeisk «Dublin-land» kan dette landet nekte å behandle asylsøknaden og returnere asylsøkeren til det første landet. Med tanke på at den syriske flyktningekrisen er den største humanitære krisen i verden etter den 2. verdenskrig, og at svært få av de syriske flyktningene klarer å komme seg til Norge for å søke asyl her, mener Amnesty International at Norge bør ta ansvar for å behandle deres asylsøknad i Norge og ikke returnere dem til andre land.

Siden krigen startet i Syria i 2011 og frem til utgangen av 2014 er det kun 3229 syriske asylsøkere som har kommet til Norge. Til sammenligning er det over 50.000 som har kommet til vårt naboland Sverige, hvor de alle får opphold.

Hvorfor ber Amnesty Norge om å ta i mot minst 5000 syriske kvoteflyktninger, og ikke 10.000 eller 20.000?

Den syriske flyktningkrisen er den største humanitære krisen siden 2. verdenskrig. 95 % av de syriske flyktningene som har klart å komme seg ut av Syria befinner seg i Syrias naboland og utgjør mer enn 4 millioner flyktninger.

Gjennom Flyktningkonvensjonen har Norge forpliktet seg til å være med på en ansvarsfordeling ved blant annet å ta i mot flyktninger når det er en masseflukt av mennesker til enkelte land, og dette blir et for stort ansvar for landene å bære alene.

Norge er dessuten et rikt og stabilt land som har ressursene og forutsetningene for å kunne ta i mot flere flyktninger.

Dette er bakgrunnen for at Amnesty oppfordrer Norge til å ta i mot minst 5000 syriske kvoteflyktninger, og at et betydelig antall flyktninger får opphold på midlertidig grunnlag.

Tallet på 5000 kvoteflyktninger er også fundert på UNHCRs oppfordring om at minst 10 % av de mest sårbare syriske flyktningene som befinner seg i Syrias naboland bør få komme til andre land. Det utgjør 380.000 flyktninger.

Avhengig av hvordan krigen i Syria utvikler seg, antallet syriske flyktninger, og UNHCRs vurderinger, vil Amnesty kunne endre antallet kvoteflyktninger vi oppfordrer Norge til å ta i mot.

Norge kan ikke hjelpe alle, men for hver og en som vi hjelper så betyr det alt.

Hva er kriteriene for hvilke 5000 som bør få komme til Norge?

UNCHR har identifisert hvilke flyktninger man mener er de mest sårbare i Syrias naboland, og som derfor bør få komme til andre land. Det er de alvorlig syke, torturoverlevende, enslige forsørgere, barn alene på flukt, funksjonshemmede, politisk forfulgte, kvinner utsatt for seksuell og kjønnsbasert vold og personer som er lesbiske, homofile, biseksuelle, transpersoner (LHBTI-personer).

Hvordan skal Norge kunne ta i mot 5000 syriske flyktninger, når det allerede sitter så mange andre flyktninger på mottak og venter på å bli bostedt i en kommune?

Den syriske flyktningkrisen er en helt ekstraordinær situasjon som krever ekstraordinære tiltak. Ikke siden den 2. verdenskrig har så mange mennesker vært på flukt fra krigens lidelser. Flere norske kommuner har allerede sagt at de ønsker å ta i mot flere flyktninger. Den norske legeforening, Barnelegeforeningen og Norsk psykologforening mener at Norge har en godt utbygd helsetjeneste og bør kunne ta i mot flere flyktninger med behov for medisinsk behandling og oppfølging. Det mangler ikke på velvilje fra kommunenes side eller kompetanse innen helsevesenet, men på politisk vilje fra regjeringens side til å sørge for økonomiske støtteordninger for kommuner og helseforetak slik at de kan ta i mot både flyktningene som sitter på vent på flyktningmottakene og flere syriske flyktninger.

Norge har tidligere vist at vi kan når vi vil. Under krigen på Balkan fikk 13.000 bosnere midlertidig beskyttelse på kollektivt grunnlag. I 1999 fikk 8000 Kosovo-flyktninger midlertidig opphold, og mange dro hjem da det ble roligere i Kosovo.

Hva sier den norske regjeringen?

Regjeringen har sagt at Norge i 2015 skal ta i mot 1500 syriske kvoteflyktninger. Når det gjelder kvoteflyktningene som får komme til Norge så var tidligere et hovedkriterium at dette skulle inkludere de mest sårbare. Regjeringen har nå endret dette, og hovedkriteriet for hvem som får komme til Norge som kvoteflyktning er at de er lett å integrere i det norske samfunnet. Amnesty er dypt uenig i denne endringen, og mener at Norge både har kapasitet og gode forutsetninger for å prioritere å ta i mot de mest sårbare av flyktningene. Amnesty oppfordrer Norge til å ta i mot minst 5000 syriske kvoteflyktninger.

Er det ikke bedre å få slutt på krigen i Syria enn å hjelpe de som er drevet på flukt på grunn av krigen?

Jo, i en ideell verden hadde vi fått slutt på krigen i Syria istedenfor å bygge langsiktig støtte til de som er uskyldige ofre i krigen, nemlig flyktningene. Verdenssamfunnet har ikke vist evne og vilje til å få en slutt på krigen og så lenge den pågår vil det være millioner av uskyldige mennesker som trenger beskyttelse og støtte. Amnesty har gjennom de fire årene krigen har pågått, fokusert på de brudd på menneskerettighetene og krigens folkerett som skjer i krigen. Vi har også krevd at overgrepene etterforskes og straffefølges av Den internasjonale straffedomstolen, ICC i tillegg til at vi har krevd stans i våpenleveranser og frys i midlene som Assad-regimet har i utlandet. Vi erkjenner at vi også må forholde oss aktivt til den menneskerettslige dimensjonen av flyktningkrisen. Flyktninger har rett til beskyttelse, det er nedfelt i flyktningkonvensjonen og mange andre internasjonale regler, og det er nå umulig å gi dem alle sammen denne beskyttelsen i nabolandene. Derfor må verden både arbeide for å få slutt på krigen, og hjelpe de uskyldige ofrene for krigen på samme tid. Det er ikke enten eller!

Mener Amnesty at Norge og andre land bør gripe inn militært for å stoppe Assad-regimets overgrep mot sivile i Syria, slik vi gjorde i Libya, og for å bekjempe terrorgrupper som Den islamske staten, IS, og al-Qaida-allierte væpnede grupper som Jabhat al-Nusra?

Amnesty tar ikke stilling til bruk av militærmakt for å stoppe brudd på menneskerettighetene eller andre overgrep. Amnesty er ikke en ikkevoldsorganisasjon. Amnesty respekterer også FN-paktens åpning for bruk av militærmakt som selvforsvar. Vårt fokus er at alle parter i en konflikt uansett hvor og når den foregår må respektere menneskerettighetene og krigens folkerett.

Hvem støtter Amnesty i krigen i Syria?

Amnesty støtter ingen parter i krigen i Syria. Vi deler ikke de krigførende partene inn i kategorier som gode/onde. Vi ser konkret på hva partene gjør i krigen og kritiserer alle de som begår overgrep. I praksis betyr det at Amnesty har kritisert absolutt alle parter i krigen i Syria, selv om Assad-regimet må ta ansvaret for de mest omfattende brudd på menneskerettighetene og krigens folkerett.

Hvorfor prioriterer Amnesty denne kampanjen over andre alvorlige brudd på menneskerettighetene?

Amnesty bekjemper brudd på menneskerettighetene mange steder i verden, hver eneste dag. Det arbeidet fortsetter selv om vi nå gir topp oppmerksomhet til flyktningene fra Syria i tillegg til kampen mot tortur. De prioriteringene blir løpende diskutert og besluttet på demokratisk vis. Amnesty har tro på at vår innsats kan bety en positiv endring for de mest sårbare av ofrene i verdens største humanitære katastrofe siden 2. verdenskrig.

Kan jeg donere penger til akkurat denne kampanjen?

Nei, dessverre: For å holde administrasjonskostnader på et minimum har vi ikke et system som tillater generell øremerking av penger til spesielle prosjekter.

Hva har mitt medlemskap å si for denne kampanjen?

Amnesty mottar ikke statsstøtte, så støtten fra våre medlemmer utgjør størstedelen av våre midler og vårt budsjett - også for denne kampanjen. Det vil si at du er med og støtter arbeidet til etterforskere, reiser for å dokumentere situasjonen, kampanjearbeidet internasjonalt og lobbyarbeidet mot både norske og internasjonale politikere. Som medlem er du også med å gi vekt til vår bevegelse, og bidrar til at politikere og makthavere verden over må lytte til oss. Amnesty har over tre millioner medlemmer verden over - hver og én er viktig for å gi oss tyngde og legitimitet!

Noen definisjoner

Hva er en kvoteflyktning?

En kvoteflyktning, også kalt overføringsflyktning eller FN-flyktning, er en betegnelse for en flyktning som får komme til Norge etter organisert uttak, vanligvis i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Kvoteflyktningen skiller seg fra asylsøkere ved at de har fått saken sin behandlet og blitt anerkjent som flyktning av UNHCR allerede før de kommer til sitt endelige oppholdsland. Stortinget fastsetter hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta i mot per år, og Utlendingsdirektoratet drar så ut og bestemmer hvem av kvoteflyktningene som får komme til Norge.

Hva er en asylsøker?

En asylsøker er en person som på egenhånd og uanmeldt kommer til Norge og ber om beskyttelse og anerkjennelse som flyktning. Personen kalles asylsøker inntil søknaden er avgjort. Retten til å søke asyl er nedfelt i artikkel 14 i Verdenserklæringen om menneskerettighetene, som sier at «Enhver har rett til i andre land å søke og ta i mot beskyttelse mot forfølgelse».

Hva er asyl?

I følge Utlendingsloven som bygger på FNs Flyktningkonvensjon, har asylsøkere som med rette frykter individuell forfølgelse i hjemlandet på grunn av rase, religion, nasjonalitet, tilhørighet til en sosial gruppe eller politisk overbevisning, krav på asyl (flyktningstatus).

Hva gir grunnlag for opphold?

Norge har skrevet under FNs Flyktningkonvensjon (1951). Dermed har Norge forpliktet seg til å gi flyktninger beskyttelse. Det er Utlendingsloven (1988) som fastslår hvem som har krav på beskyttelse i Norge. I hovedsak benyttes tre forskjellige former for beskyttelse. En flyktning kan få asyl, opphold på humanitært grunnlag, eller kollektiv beskyttelse.

Hva er opphold på humanitært grunnlag?

Opphold på humanitært grunnlag gis der mer generelle forhold i hjemlandet gjør det farlig for søkeren å vende hjem. Det blir vurdert om søkeren trenger beskyttelse på grunn av flyktninglignende årsaker, for eksempel krig, borgerkrig eller borgerkrigs-lignende tilstander. I tillegg kan søkere få opphold på humanitært grunnlag dersom andre 'sterke menneskelige hensyn' taler for det.

Hva er kollektiv beskyttelse?

I masseflyktsituasjoner kan midlertidig oppholds- og arbeidstillatelse gis på kollektivt grunnlag til en gruppe mennesker etter en gruppevurdering. De midlertidige tillatelsene gis for ett år av gangen, og danner ikke grunnlag for bosettingstillatelse de første tre årene. Hvis situasjonene i hjemlandet fortsatt er slik at retur ikke er forsvarlig etter tre år, kan flyktningene få en ordinær tillatelse som gir grunnlag for permanent opphold. Midlertidig kollektiv beskyttelse har blitt benyttet to ganger i Norge, for flyktninger fra Bosnia-Hercegovina og Kosovo.